

6. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : підручник. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Либідь, 1999. – С. 30.
7. Новий тлумачний словник української мови / укладачі В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – [видання друге, виправлене]. – К. : Аконіт, 2001. – 926 с.
8. Волошин О. Медіація – мертвий чи живий інструмент досудового врегулювання спорів / О. Волошин // Юридична газета. – 2012. – № 27. – С. 15–16.

Л.О. Нікітіна,
кандидат юридичних наук, доцент
А. Васко,
студентка Національного університету
державної податкової служби України,
м. Київ, Україна

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОХОДИ І ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ»

На сьогодні у вітчизняному законодавстві існує чимало прогалин стосовно визначення окремих фінансово-правових понять. Водночас, у науці фінансового права також немає єдності при визначенні понять і категорій. Наприклад, розглянемо поняття «доходи бюджетів». Для того, щоб повністю розкрити зазначене поняття, необхідно з'ясувати, що являють собою доходи бюджету, незалежно від того, до бюджету якого рівня вони зараховуються. У п. 23 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України (далі БК України) доходи бюджету визначаються як усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, власні надходження бюджетних установ) [1].

О. А. Музика звертає увагу на сумнівний характер ознаки безповоротності доходів бюджету, адже такі доходи бюджету, як запозичені кошти, що надходять у тимчасове користування держави чи органів місцевого самоврядування, не наділені ознакою безповоротності, а навіть навпаки – у майбутньому такі кошти підлягають поверненню. Окрім цього, безповоротні кошти (податки) складають більшу частину бюджетних доходів, але їх безповоротний характер дещо умовний, оскільки податки «повертаються» до платника у вигляді суспільних послуг і тим самим мають публічну відплатність. Також деякі ознаки відплатності притаманні і неподатковим платежам обов'язкового характеру, наприклад, державному миту, орендній платі, ліцензійним та реєстраційним зборам [2, с. 12].

О. Г. Пауль робить акцент на процесуальній характеристиці доходів бюджету. На його погляд, зміст зазначеної юридичної категорії розкривається саме при її визначенні як певної процедури. Науковець вважає, що саме таке розуміння дасть можливість відобразити механізм надходження коштів до бюджету, охарактеризувати ці відносини [3, с. 125]. Іншими словами, доходи бюджету розуміються ним як певний механізм розвитку відповідних відносин, як певна правова категорія та визначаються таким чином: це – здійснювані на умовах безповоротності перерахування грошових коштів до бюджету, які починаються з моменту сплати відповідних коштів і закінчуються їх зарахуванням на рахунок бюджету. Таким чином, науковець надає узагальнене визначення доходів бюджету. При цьому, слід зазначити, що такий підхід до розуміння доходів бюджету є одним із перших у науці фінансового права. Оскільки, традиційно увага приділяється державним доходам, а потім вже доходам державного бюджету. Необхідно зазначити, що дуже часто доходи бюджету ототожнюються із суміжними категоріями. Інколи доходи бюджету прирівнюються до дохідної частини бюджету. З цього приводу О. Г. Пауль слушно наголошує на тому, що дохідна частина бюджету – це частина фінансового плану, тобто лише передбачуване, заплановане надходження доходів. Якщо розглядати доходи бюджету виключно як дохідну частину бюджету, то, на його думку, у цьому разі можна говорити про правовий аспект бюджету [3, с. 126].

На нашу думку, при розгляді бюджету як правової категорії варто акцентувати увагу не на тому, що він є своєрідним фінансовим планом, а звернути увагу на його правову форму (затверджується бюджет законом чи рішенням органу місцевого самоврядування).

Безумовно, бюджет за своєю суттю є планом формування та використання бюджетних ресурсів, який складається з дохідної та видаткової частини. Проте, дохідна частина бюджету – це частина фінансового плану, а доходи бюджету – це вже реальні надходження до бюджету.

Хотілося б наголосити на ще одному аспекті питання стосовно розмежування таких понять, як «доходи бюджету» і «надходження до бюджету». У Бюджетному кодексі України ці поняття визначаються по-різному, а це означає, що йдеться про різні бюджетно-правові категорії. Відповідно до п. 23 ч. 1 ст. 2 БК України доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, власні надходження бюджетних установ), а згідно з п. 37 ч.1 ст. 2 Бюджетного кодексу України, надходження до бюджету – це доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів [1].

Бюджет будь-якого рівня складається з дохідної та видаткової частин. На підставі аналізу чинного Бюджетного кодексу України виникає питання, чому глава 5 розділу II має назву «Доходи, видатки та кредитування Державного бюджету України», а глава 11 розділу III – «Надходження та витрати місцевих бюджетів»?

На нашу думку, поняття «бюджетні надходження та витрати» не можна ототожнювати з поняттям «доходи і видатки бюджету». Такий висновок можна зробити виходячи з того, що в Бюджетному кодексі України окремо визначаються такі дефініції як доходи, надходження, видатки, витрати бюджету. Виходячи з норм БК України, поняття «надходження бюджету» є ширшим і включає в себе «доходи бюджету».

Крім того, видатки бюджетів є дуже складною категорією бюджетного права та тісно пов'язані з доходами бюджету. В науковій літературі іноді вживають термін «витрати бюджету», розуміючи при цьому саме «видатки бюджету» [4, с. 56]. Однак, законодавець розмежовує ці поняття, визначаючи видатки бюджету як кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, окрім коштів, що спрямовані на погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування (п. 13 ч. 1 ст. 2 БК України). Відповідно до п. 14 ч.1 ст. 2 БК України, витрати бюджету визначаються як видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів [1].

На нашу думку, не можна ототожнювати зазначені поняття, оскільки кожне з них має власне нормативне визначення в Бюджетному кодексі України. Водночас, якщо керуватися логікою законодавця, то варто бути послідовним у визначенні й інших понять. Йдеться про те, що у п. 14 ч. 1 ст. 2 БК України законодавець визначив поняття «витрати бюджету» як вид бюджетних видатків [1], але в такому разі доцільно було б надати визначення й інших видатків.

Повернемося до характеристики доходів бюджету. На сьогодні доктриною фінансового права не вироблено єдиного підходу до визначення ознак доходів бюджету. Кожен науковець виокремлює власні характерні ознаки. Наприклад, Т. В. Сорокіна вважає, що доходи також можуть набувати форми безвідплатних надходжень від юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій та урядів іноземних держав. А далі науковець наголошує на таких суттєвих ознаках доходів бюджету, як безвідплатність і безповоротність [4, с. 110]. Н. Ю. Пришва вважає, що кошти, які надходять до державних фондів у тимчасове користування на умовах оплати, повернення і строковості, слід відносити до фінансових ресурсів, а не до державних доходів (які, у свою чергу, є частиною фінансових ресурсів держави) [5, с. 8]. З огляду на це, можна вважати, що запозичені кошти є фінансовими ресурсами, а не доходами.

Ми вважаємо доцільним виокремити такі ознаки доходів бюджету:

- по-перше, доходи бюджетів складаються з грошових надходжень (незалежно від рівня бюджету). Зважаючи на те, що бюджет є централізованим фондом коштів, надходження до бюджету мають грошове, а не натуральне вираження.

- по-друге, джерела отримання бюджетних доходів є різноманітними. У п. 23 ч. 1 ст. 2; ст. 9 Бюджетного кодексу України чітко визначений перелік джерел, за рахунок яких формуються доходи бюджетів [1].

Отже, на основі зазначеного вище, доходи бюджетів можна визначити як грошові надходження, що отримуються за рахунок різноманітних джерел, перелік яких визначений в Бюджетному кодексі України, а розміри встановлюються щороку законом про державний бюджет на поточний рік.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України: станом на 26 жовтня 2014 р. / Верховна Рада України. – Офіц.вид. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – С. 1778.
2. Музика О. А. Правове регулювання неподаткових доходів місцевих бюджетів України: дис.канд. юрид. наук. / Оксана Анатоліївна Музика. – К., 2005. – 260 с.
3. Пауль А. Г. Понятие доходов бюджета / А. Г. Пауль // Финансово-правовая доктрина постсоциалистического государства. – Черновцы : Рута, 2003. – Вып. 2. – С. 121–134.
4. Тедеев А. А., Парыгина В. А., Мельников С. И. Бюджетное право Российской Федерации : учеб. пособ. – М. : Приор-издат, 2003. – 192 с.
5. Пришва Н. Ю. Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів : [моногр.] / Н. Ю. Пришва. – К. : ЕксОб, 2003. – 280 с.

Е.Н. Орінда,

*аспірант кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»,*

м. Одеса, Україна

*Керівник: кандидат юридичних наук,
доцент Т.Р. Короткий*

РОЛЬ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТЬБІ З ЕПІДЕМІЯМИ ТА ПАНДЕМІЯМИ ЯК ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ СУЧАСНОСТІ

Не визиває сумнівів як факт об'єктивного існування у міжнародних відносинах такого явища як «глобалізація», котра позитивно та негативно впливає на розвиток міжнародно-правового співробітництва щодо подолання негативних наслідків її.

Глобалізація проявляється у сфері міжнародної торгівлі, стратегії виробництва і глобальних потоків капіталу, культурного релятивізму, а також породжує низку проблем.

Серед глобальних проблем людства, тобто таких, які потребують спільних зусиль світової спільноти на глобальному рівні задля свого вирішення, потрібно визначити розповсюдження епідемій та пандемій. Передумовою формування даної глобальної проблеми є багато факторів, а саме свобода переміщення товарів, людей, тварин, що спричиняє сприятливі умови для розповсюдження епідемій та пандемій на глобальному рівні. Розповсюдження епідемій та пандемій загрожує як індивідуальному здоров'ю, так і колективному, що породжує небезпеку для всього людства чи геному конкретної нації, яка є в зоні ризику.

У зв'язку з масовою міграцією населення в умовах глобалізації породжує поширення епідемічних хвороб. Фактично існує вкрай мало держав, куди б було важко потрапити легально чи нелегально. Відповідно і захворювання разом з людьми та їхніми речами легко переміщуються в просторі. Процеси глобалізації підривають здатність суверенної держави для захисту населення від інфекційних хвороб, що у свою чергу створює загрозу епідеміологічній безпеці держави.

На протипагу негативних наслідків розповсюдження епідемій та пандемій в століття глобалізації породжує «глобалізацію громадського здоров'я» направлену на людину, держави та міжнародне співтовариство. «Глобалізація громадського здоров'я» можлива якщо використовувати інструментарій міжнародно-правового співробітництва та шляхом вирішення глобальних проблем, у тому числі розповсюдження епідемій та пандемій.

Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) стверджує, що інфекційні захворювання в даний час представляють собою «глобальну кризу, яка вимагає координованого міжнародного